

Sociologie Românească

ISSN: 2668-1455 (print), ISSN: 1220-5389 (electronic)

---

*ASISTENȚA SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA DUPĂ 25 DE ANI:
RĂSPUNS LA PROBLEMELE TRANZIȚIEI (TEXTE SELECTATE),
EDITURA EIKON, CLUJ-NAPOCA, 2015.
ELENA ZAMFIR, SIMONA MARIA STĂNESCU ȘI DANIEL ARPINTE
(COORDONATORI)*

Mădălina Hideg

Sociologie Românească, 2019, vol. 17, pp. 154-159

<https://doi.org/10.33788/sr.17.14>

Published by:
Expert Projects Publishing House

On behalf of:
Asociația Română de Sociologie

*Asistența socială în România după 25 de ani:
răspuns la problemele tranziției (texte selectate),*
Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2015.
Elena Zamfir, Simona Maria Stănescu și Daniel
Arpinte (coordonatori)

Mădălina Hideg¹

Volumul colectiv *Asistența socială în România după 25 de ani: răspuns la problemele tranziției (texte selectate)*, apărut la editura Eikon în 2015, propune o analiză critică a sistemului de asistență socială, evaluând starea actuală a politicilor publice focusate pe îmbunătățirea situației și reducerea riscurilor sociale pentru persoanele și grupurile vulnerabile.

Coordonată de Elena Zamfir, Simona Maria Stănescu și Daniel Arpinte (nume de referință în mediul academic românesc post-revoluționar), cartea este organizată în cinci părți principale care reușesc să închege o viziune holistică și integratoare asupra situației persoanelor și grupurilor aflate în situație de risc de sărăcie și excluziune socială. Autorii capitolelor (cadre universitare și/sau cercetători științifici), cu o vastă experiență practică, își exprimă frecvent amărăciunea că, din păcate, între mediul politic responsabil de adoptarea politicilor publice sociale și ceilalți factori interesați nu există o comunicare reală, astfel că în formularea politicilor sociale nu se ține cont de evaluările și diagnozele elitei academice în ceea ce privește societatea în ansamblu sau impactul unor măsuri sociale deja active.

Astfel, politica socială post-decembristă este una *reactivă, axată mai mult pe beneficii sociale și mult prea puțin pe servicii sociale*; elitele politice sunt mai interesate de acumularea de capital electoral decât de rezolvarea unor probleme sociale grave, care afectează profund societatea românească în ansamblu. Suntem, de ani buni, țara europeană cu cel mai mare risc de sărăcie, iar acest lucru nu se va schimba atâta vreme cât nu va apărea o schimbare de paradigmă în abordarea problemelor sociale.

Tratarea mai degrabă a efectelor decât a cauzelor problemelor determină *scăderea solidarității sociale*, fapt care s-a transformat într-una dintre principalele cauze ale crizei sistemului de asistență socială din România: *criza sistemului (...) se datorează sărăcirii rapide a populației și multiplicării formelor de excluziune socială, agravată de o confuzie politică majoră*. Criza economică din 2008

¹ Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

ne-a găsit cu un sistem de asistență socială pseudo-reformat, iar degradarea fibrei sociale și morale a solidarității, dispariția spiritului comunitar (p. 113) au contribuit la adâncirea crizei sistemului.

Autorii își exprimă deschis opțiunea pentru situarea analizei și intervenției sociale de schimbare a situației persoanelor vulnerabile la nivelul familiei: *trebuie o înțelegere integrată a tuturor nevoilor pe care le au membrii familiei sau grupurile de risc marginale* (p. 31).

Volumul de față, prin radiografierea realității socio-politico-economice care afectează asistența socială, poate cu succes să reprezinte o referință pentru reforma sistemului de asistență socială, în general (mai ales prin capitolele dedicate analizei cadrului legislativ în care funcționează asistența socială), și un punct de plecare pentru inovația incrementală a serviciilor sociale, în special (mai ales în partea a III-a și a IV-a, al căror conținut detaliat se regăsește mai jos). Autorii nu se opresc la o simplă descriere a realității, de cele mai multe ori cu un ochi critic, ci vin cu soluții concrete pentru problemele sociale asupra cărora și-au îndreptat atenția, trecute în registru la final de capitole (de exemplu propunerea de către Daniel Arpinte a unui set de priorități pentru următoarea programare financiară a Fondului Social European, în capitolul său din Partea a II-a, priorități de natură să reducă riscurile generării unor efecte negative ale finanțării externe a sistemului de asistență socială).

În partea introductivă („În loc de PREFAȚĂ. De la succesul tradițional la inconsistența schimbării”), se trec în revistă o serie de probleme care, în timp, au erodat sistemul asistenței sociale din România: subfinanțarea cronică ce a dus la destructurare; *graba și improvizațiile privind formele și modalitățile de sprijin pentru beneficiarii de asistență socială, propuse sub impulsul cerințelor urgente și al presiunilor de stradă sau ca produse ale unor campanii electorale, au accelerat deprofesionalizarea sistemului* (p. 30); *fragmentarea sumelor beneficiilor sociale, alături de lipsa unui sistem standardizat de evaluare a beneficiarilor, au dus la rezultate foarte slabe* (p. 33); *excluderea nejustificată din sistem a unor potențiali beneficiari; polarizarea socială în creștere și atingerea unor cote alarmante ale șomajului au crescut riscul de sărăcie și marginalizare; dezvoltarea sistemului fără continuitate și fără o viziune integral-structurată dictată de nevoile de bază ale beneficiarilor. Acestea au afectat grav eficiența suportului social, iar resursele financiare au fost risipite ireponsabil* (p. 35).

Partea I, denumită sugestiv „Asistența socială: o istorie dramatică”, trage un serios semnal de alarmă asupra situației dramatice în care se găsește asistența socială din România; dacă până la mijlocul secolului XX am avut un cadru legal și instituțional al asistenței sociale destul de bine adaptat nevoilor vremii (după cum reiese din analiza făcută de Dan Constantin Rădulescu în capitolul dedicat perioadei premoderne a asistenței sociale în România), asistența socială și-a revenit greu după perioada de pauză din era comunistă; mai mult decât atât, criza

economică din anii 2007-2009 a afectat și mai mult declinul sistemului, prin generarea de incertitudini de natură să accentueze inegalitățile.

Statul și-a ignorat componenta/dimensiunea socială și nu a putut gestiona situația astfel încât perioada crizei să poată fi depășită cu efecte negative minime: Elena Zamfir (în capitolul denumit „Asistența socială față în față cu societatea riscurilor, din perspectiva politicilor sociale europene”) apreciază că *lipsa de interes din partea guvernanților pentru politici sociale active în sfera asistenței sociale, eliminarea graduală a serviciilor ei specializate, ignorarea rolului statului social, popularea domeniului cu nespecialiști, au dus asistența socială într-o fază de disoluție, de pierdere a identității sale instituționale, până aproape de desființare* (p. 145).

Între statele europene, România are cele mai puține resurse bugetare alocate asistenței sociale, cu două consecințe: *creșterea costurilor pentru protecția grupurilor vulnerabile și regresul semnificativ al serviciilor de asistență socială* (deprofesionalizarea asistentului social, obligat să urmărească mai mult corectitudinea acordării beneficiilor sociale decât să gândească forme de suport care să ducă la autonomia beneficiarului) (Daniel Arpinte – „De ce este importantă asistența socială”, p. 101-102).

În Partea a II-a („Structura sistemului de asistență socială”), se propun mai multe perspective de analiză a sistemului de asistență socială: analiza cadrului legal, analiza evoluției unui tip de beneficii, analiza impactului suportului programelor externe de finanțare pentru dezvoltarea sistemului și analiza percepției publice asupra unor sisteme naționale de servicii.

Legislația în domeniul asistenței sociale este trecută în revistă prin detalierea principalelor prevederi din legea cadru a asistenței sociale nr. 292/2011 și prin gruparea legislației speciale pe mai multe dimensiuni (*legislație care instituie beneficii și servicii de asistență socială destinate prevenirii și combaterii sărăciei și riscului de excluziune socială; legislație care instituie beneficii și servicii de asistență socială destinate susținerii copilului și familiei, respectiv legislație care instituie beneficii și servicii de asistență socială destinate sprijinirii persoanelor cu nevoi speciale – adică persoanelor cu handicap și persoanelor vârstnice* – p. 159, în capitolul „Cadrul normativ al asistenței sociale în România”, livrat de Lavinia Onica Chipea).

În continuare, Elena Zamfir analizează critic legea cadru a asistenței sociale nr. 292/2011 (în capitolul „Legea asistenței sociale și riscurile dependenței populației de ajutorul social”), apreciind că principalul neajuns este *deficitul absolut de viziune în ceea ce privește organizarea și evaluarea serviciilor de asistență. Ignorarea lor în sistemul public este de fapt cea mai evidentă modalitate de a le distruge* (p. 196). Faptul că nu a luat poziție față de *impostura Colegiului Profesional al Asistenților Sociali* (p. 205) care împiedică intrarea în sistem a noilor absolvenți și *lipsa de imaginație și de orizont în fixarea unor politici sociale active* (p. 209) sunt alte limite legale importante.

În capitolul „Analiza evoluției recente a beneficiilor de asistență socială gestionate de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice”, autoarele (Simona Maria Stănescu, Adina Dragotoiu, Alina Ioana Marinoiu) aduc o contribuție originală la îmbogățirea cunoașterii sistemului de prestații sociale; faptul că *nu sunt disponibile studii elaborate periodic privind impactul acordării beneficiilor de asistență socială asupra nivelului de trai al beneficiarilor* (p. 241-242) determină caracterul reactiv al politicilor sociale. Reforma sistemului de prestații sociale ar trebui realizată în urma unor studii de impact.

Fondurile externe accesate pentru finanțarea sistemului de asistență socială din România au avut impact pozitiv pe termen scurt (au rezolvat o serie de probleme critice), dar pe termen lung au generat mai degrabă efecte negative (după cum constată Daniel Arpinte, în capitolul „Analiza impactului suportului programelor externe de finanțare pentru dezvoltarea sistemului de asistență socială”): *impactul componentei de asistență tehnică sau impunerea unor priorități de intervenție s-au dovedit a fi contraproductive* (p. 248-259), la fel și *dezvoltarea de servicii slab relevante și accentuarea disparităților regionale*.

În „Opinia populației României privind eficiența unor sisteme naționale de servicii”, Corneliu Ștefănescu trece în revistă o serie de sondaje de opinie din care reies percepțiile generale legate de eficiența funcționării unor sisteme de servicii publice (sistemul public de îngrijire a sănătății, gestionarea pensiilor neprivatizate și evaluarea învățământului de stat), utilizând datele ICCV din Diagnoza calității vieții pentru perioada 2006-2010.

Partea a III-a – „Spre o asistență socială integrată asupra familiei” susține ideea centrării serviciilor de asistență socială pe familie, exemplificând pentru mai multe categorii de grupuri vulnerabile care este rolul familiei în integrarea socială a persoanelor aflate în situație de risc. De asemenea, secțiunea oferă o analiză a mai multor tipuri de familii din societatea românească (familiile cu copii – Adina Mihăilescu în capitolul „Grupul vulnerabil al familiilor cu copii din România 1989-2013”, familia monoparentală – Luminița Ionescu în capitolul „Familia monoparentală grup social vulnerabil”, familia în care părinții au plecat la muncă în străinătate – Irinel Stegar în capitolul „Efectele emigrării părinților în opinia adolescenților”, familia cu persoane vârstnice – Mariana Stanciu în capitolul „Asistența socială adresată persoanelor vârstnice din România”).

Programul de măsuri privind suportul social pentru familie și copil suferă *de o neclaritate evidentă a direcției și o confuzie privind strategia de reformă în sistemul asistenței* (p. 273), apreciază Elena Zamfir în capitolul „Asistența socială pentru familie și copil în perioada de austeritate”.

Principiile de intervenție, în vederea investiției sociale în familie și în copil, ar trebui să fie *asigurarea unui trai adecvat familiei în întregul său, servicii sociale active și comprehensive pentru familii și comunitate, dezvoltare socială*

și investiție socială (p. 302, în capitolul dedicat de Cosmin Briciu „investiției în copil ca factor-cheie pentru combaterea sărăciei și dezvoltarea socială”).

Secțiunea se încheie prin exemplificarea aplicării unei metode de evaluare a riscului de sărăcie: *Estimarea prin metoda Monte Carlo a riscului ca o familie să devină săracă*, realizată de Ștefan Corneliu Ștefănescu și Adina Mihăilescu.

Partea a IV-a – „O asistență socială eficientă a grupurilor vulnerabile” propune soluții de eficientizare a asistenței sociale în cazul a cinci categorii de grupuri vulnerabile: persoane cu dizabilități (în capitolul lui Livius Manea intitulat „Semnificații ale dizabilității în sistemul de protecție socială din România”), persoane cu scleroză multiplă (în capitolul conceput de Elena Zamfir, Livius Manea, Codrin Scutaru și Sebastian Fitzek denumit „Evaluarea datelor în cadrul cercetării socio-economice în domeniul ocupării persoanelor cu scleroză multiplă”), respectiv persoane condamnate penal – foști deținuți (în capitolul „Asistența socială și prevenirea formelor de agresivitate în mediul penitenciar” de Dan Banciu) și persoane care au intrat în sistemul de probațiune (în capitolul „Probațiunea și asistența socială pentru justiție” de Mihaela Alida Tomiță). A patra categorie de grupuri vulnerabile pentru care s-a urmărit eficientizarea politicilor sociale este cea dată de victimele violenței domestice (în capitolul „Violența în relația de cuplu: întrebări și răspunsuri” de Georgiana-Virginia Bonea), iar ultima categorie este cea a romilor (în capitolul realizat de Cătălin Zamfir, denumit „Politica de suport pentru populația de romi: o trecere în revistă”). În cazul acestei ultime categorii, cea a romilor, este interesant că discriminarea pozitivă nu a avut efectul scontat de integrare socială, ci a accentuat marginalizarea.

Ultima parte a volumului, partea a V-a – „Politici sociale în asistență” cuprinde trei capitole („Interferențe dintre sistemele de pensii și asistența socială” de Ioan Mărginean, „Politicile publice și rolul asistentului social din România în noua construcție europeană” de Sebastian Fitzek și „Distribuția riscurilor în societatea românească și efectele sale asupra politicilor de protecție socială” de Ciprian Ilie Bădescu). Politica de pensii publice face parte din politica de securitate socială și interferează cu asistența socială. Profesionalistul din sistemul de asistență socială trebuie să se adapteze noilor realități și să fie un fin cunoscător al societății în care performează, un excelent practician care să joace rol de catalizator al politicilor publice sociale emise de către factorul politic, devenind indispensabil în asistența socială. Cât despre riscurile sociale (*sărăcie, șomaj, îndatorare, abandonul copiilor, insecuritatea personală* – p. 606), concluzia este că atât timp cât este menținut *sistemul de generare politică a riscurilor sociale, politicile sociale nu numai că nu își ating scopul de reducere a unor asemenea riscuri, dar sfârșesc, de cele mai multe ori, prin a se transforma în factori de inducere a unor sarcini sporite pentru plătitorii de impozite și taxe* (p. 610).

În concluzie, din toate analizele prezentate de-a lungul capitolelor, transpare ideea că, la 25 de ani de la schimbarea regimului comunist, sistemul de asistență socială din România nu este încă unul performant.

Cu un conținut de tip enciclopedic, cu o surprinzătoare densitate informațională, prin abordarea critică urmată de propunerea de soluții, prin multitudinea de metode de cercetare și prezentare a datelor, volumul de față reprezintă o lectură obligatorie pentru toți actorii care la un moment dat au rol decizional în sistemul de asistență socială – fie în vederea definirii sistemului (prin politicile sociale), fie din prisma implementării sistemului (mai ales din perspectiva profesionistului).

Evaluarea impactului sistemului de beneficii sociale, accentuarea rolului serviciilor sociale, centrarea intervenției sociale la nivelul familiei și al comunităților, dezvoltarea serviciilor individualizate de asistență, inovația incrementală a serviciilor de asistență sunt tot atâtea idei de reformă în domeniul asistenței sociale, pentru atingerea performanței în domeniu. Un sistem greoi, birocratizat, care își externalizează serviciile atunci când nu este capabil să le gestioneze (cum a fost cazul externalizării multor servicii de asistență către ONG-uri), un sistem preponderent administrativ, fără capacitate de adaptare în funcție de noile provocări sociale poate duce nu doar la dezintegrarea sistemului în sine, ci și la schimbări sociale greu reversibile, cum este cazul modificărilor structurale provocate de pierderea sentimentului de solidaritate socială.